

مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار بر اساس مدل TPSR

رحیم رمزانی نژاد^۱، سمانه نظری^{۲*}، مینا مالائی^۳

استاد مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

تاریخ دریافت: (۹۲/۱۱/۱۹) تاریخ پذیرش: (۹۳/۰۳/۲۵)

The comparison of responsibility levels of athlete and non-athlete students based on TPSR model

Rahim Ramzaninezhad¹, Samaneh Nazari^{2*}, Mina Mallaei³

Prof. in Sport Management, University of Guilan

M.Sc. in Sport Management, University of Guilan

Ph.D. in Sport Management, University of Guilan

Received: (08 Feb 2014)

Accepted: (15 June 2014)

Abstract

The purpose of this research was to compare responsibility levels of athlete and non-athlete students based on TPSR model. On the basis of Morgan table, As the sample of this study 357 students from all male and female students in 3rd grade of public middle schools in Rasht (n=6882), randomly participated in this research whose responsibility were studied based on opinions of 357 parents, 44 physical education teachers and 69 other courses teachers' viewpoints in home, physical education class and other classes. Research instrument was PSRQ (Standard Responsibility Questionnaire) by Right et al (2008). Content validity was confirmed by the 20 experts of sport management, psychology and education. The reliability of students' responsibility questionnaires were confirmed in home ($\alpha=0.72$), physical education class ($\alpha=0.86$) and other classes ($\alpha=0.90$) by Cranach's Alpha coefficient. Data analyzing by using U-Mann Whitney test and SPSS software in the significant level of $P \leq 0.05$ indicated that from parents, physical education teachers and other courses teachers' viewpoints, athlete students showed higher responsibility in all levels such as self-control, participation, self-direction, caring to others as well as personal and social responsibility in home, physical education class and other classes. Based on the opinions of all three groups, the responsibility level of athlete students was higher than non-athlete students in home, physical education class and other classes ($P \leq 0.05$).

Keywords

responsibility, TPSR model, socio emotional development, physical education in schools

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیرورزشکار بر اساس مدل TPSR بود. از میان کلیه دانش آموزان دختر و پسر پایه سوم راهنمایی مدارس دولتی شهر رشت (۶۸۸۲ نفر) بر اساس جدول مورگان، ۳۵۷ نفر به عنوان نمونه به طور تصادفی خوشه ای در پژوهش شرکت کردند که مسئولیت پذیری آنان به وسیله ۳۵۷ نفر از والدین، ۴۴ معلم تربیت بدنی و ۶۹ معلم سایر دروس در سه محیط خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس های درسی بررسی شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه استاندارد مسئولیت پذیری PSRQ رایت و همکاران (۲۰۰۸) بود. روایی صوری پرسشنامه با اعمال نظرات ۲۰ نفر صاحب نظر مدیریت ورزشی، روان شناسی و آموزش و پرورش مورد تایید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه های مسئولیت پذیری دانش آموزان در خانه ($\alpha=0.72$)، کلاس تربیت بدنی ($\alpha=0.86$) و سایر کلاس ها ($\alpha=0.90$) بر اساس روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. تحلیل داده ها با استفاده از آزمون یومن ویتنی و از طریق نرم افزار SPSS در سطح معنی داری $P \leq 0.05$ نشان داد از دیدگاه والدین، معلمان تربیت بدنی و معلمان سایر دروس، دانش آموزان ورزشکار در تمام سطوح مسئولیت پذیری یعنی خویشتر داری، مشارکت، خودگردانی، کمک به دیگران و همچنین مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی در خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس ها نسبت به دانش آموزان غیرورزشکار نمرات بالاتری کسب کردند. در صورتی که از دیدگاه هر سه گروه میزان بی مسئولیتی دانش آموزان ورزشکار در خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس ها کمتر از دانش آموزان غیر ورزشکار بود ($P \geq 0.05$).

واژه‌های کلیدی

مسئولیت پذیری، مدل TPSR، رشد اجتماعی- عاطفی، تربیت بدنی مدارس

مقدمه

یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها و مولفه‌های رشد اجتماعی، مسئولیت‌پذیری است (رضانی نژاد، ۱۳۹۰، هلیسون^۱، ۲۰۰۳). مسئولیت‌پذیری، الزام و تعهد درونی فرد در انجام مطلوب همه فعالیت‌هایی است که بر عهده او گذاشته شده است (ایمان و مرادی، ۱۳۹۰). از طرف دیگر، بعضی اوقات دوره خاص و حساس نوجوانی با نوعی سردرگمی همراه با کاهش عزت نفس و خود‌پنداره همراه است که سبب کاهش فعالیت‌های طبیعی و تعاملات اجتماعی می‌شود. بنابراین به وسیله آموزش مسئولیت‌پذیری و واگذاری نقش‌های مناسب به نوجوان، می‌توان وی را برای یادگیری مفاهیم اخلاقی آماده کرد (رضانی، ۱۳۸۰). چون دوران نوجوانی از مهم‌ترین مراحل زندگی فرد است و رشد مسئولیت‌پذیری نیز در این دوران نیازی اساسی محسوب می‌شود (رضانی نژاد، ۱۳۹۰، هلیسون، ۱۹۸۵، برک^۲، ۱۳۸۶).

شرکت در فعالیت‌های ورزشی از اقدامات تربیتی است که دانش‌آموزان می‌توانند خصوصیات مانند مسئولیت‌پذیری، همکاری و روابط اجتماعی را در خود بپروراند. ورزش بستر بسیار مناسبی برای ایجاد و رشد بسیاری از مهارت‌های اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی از جمله مسئولیت‌پذیری است (رضانی نژاد، ۱۳۹۰، هلیسون، ۲۰۰۳، هلیسون، ۱۹۸۵). مشارکت در این فعالیت‌ها، فرصت‌هایی را برای تعامل آنان با افراد دیگر فراهم می‌کند تا مهارت‌های شایسته اخلاقی را یاد گیرند و در موقعیت‌های دیگر مانند محیط خانواده و زندگی به کار برند (مارتینک^۳، ۲۰۰۳). ورزش فضایی برای تعامل اجتماعی افراد است و دانش‌آموزان را به سوی مسئولیت‌پذیری اجتماعی سوق می‌دهد (مارتینک، ۲۰۰۳، فریزر توماس و همکاران^۴، ۲۰۰۵).

تحقیقات مختلفی درباره ابعاد مختلف رشد اجتماعی و اخلاقی از طریق ورزش انجام گرفته است. مثلاً امیرتاش و همکاران (۱۳۸۵)، نریمانی و همکاران (۱۳۸۵)، مارتینک (۲۰۰۳)، فریزر (۲۰۰۵)، هلیسون (۲۰۱۰)، رایت و بورتن^۵ (۲۰۰۸) دریافتند ورزشکاران نوجوان و جوان، اجتماعی‌تر از غیر ورزشکارانند. همچنین، لوئیز و همکاران^۶ (۱۹۹۸) فعالیت گروهی، ورزشی و

فوق برنامه مدرسه‌ها را باعث رشد اجتماعی دانش‌آموزان می‌دانند. سینگر و سینگر^۷ (۲۰۰۶) و چن و همکاران^۸ (۲۰۱۰) به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های ورزشی و گروهی باعث افزایش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مانند مسئولیت‌پذیری، رشد مهارت‌های حل مساله، بهبود روابط بین فردی و تصمیم‌گیری آنان شده است. به علاوه، سیلوا^۹ (۱۹۸۴) دریافت که نوجوانان ورزشکار در ویژگی‌های همکاری، شعور اجتماعی، رهبری، خویشتن‌داری، انعطاف‌پذیری، مردم‌آمیزی، حضور اجتماعی، همدلی، مدارا، احساس سلامتی، پیشرفت، استقلال و سلطه‌گری در مرتبه بالاتری نسبت به غیر ورزشکاران قرار دارند. نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) نیز نشان دادند ورزشکاران در ویژگی‌های شخصیتی از قبیل مسئولیت‌پذیری، مهارت‌های اجتماعی، خویشتن‌داری، استقلال، خود شکوفایی، پیشرفت، انعطاف‌پذیری، همدلی، مدارا، حضور اجتماعی و مردم‌آمیزی بالاتر از گروه غیر ورزشکار بودند. استفان^{۱۰} (۱۹۸۸) نیز با تحقیق روی صفات شخصیتی ورزشکاران و غیر ورزشکاران بیان کرد ورزشکاران نسبت به گروه غیر ورزشکار دارای سطح مسئولیت‌پذیری، مدارا، پیشرفت، همدلی، خویشتن‌داری، احساس سلامتی و سلطه‌گری بالاتری بودند. البته برخی محققان مانند لیکر^{۱۱} (۲۰۰۰) و هارتمن^{۱۲} (۲۰۰۳) آثار اجتماعی شدن ورزش را به ویژه در سطح حرفه‌ای چالش برانگیز می‌دانند. به طوریکه امروزه اکثر رسانه‌های جمعی بر نقش ورزش همگانی و تربیت بدنی تاکید بیش‌تری دارند (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۴). به طور کلی، رشد مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از اهداف مهم تعلیم و تربیت و همواره مورد توجه معلمان، مربیان، برنامه‌ریزان، والدین و حتی دانش‌آموزان بوده است. این مسئله نه فقط در سازگاری اجتماعی آنان با افراد همسن و سال، خانواده و گروه‌های اجتماعی نقش مهمی دارد، بلکه عامل مهمی است که می‌تواند با اکثر فعالیت‌ها و موفقیت‌های تحصیلی و ورزشی دانش‌آموزان همبستگی مثبتی داشته باشد (فریزر توماس، ۲۰۰۵).

7- Singer & Singer

8- Chen et al

9- Silva

10- Stephen

11- Laker

12- Hartman

1- Hellison

2- Berk

3- Martinek

4- Fraser-Thomas et al

5- Wright & Burton

6- Lewis et al

رویکردی آموزشی- تربیتی در آموزش تربیت بدنی است که هدف اصلی آن دستیابی به رشد اخلاقی و اجتماعی و به ویژه مسئولیت پذیری است. این مدل در بسیاری از برنامه های ورزشی چه در برنامه های تربیت بدنی مدارس و چه در خارج از مدارس به اجرا در آمده و همچنان رو به رشد و گسترش است. حتی اتحادیه ملی تربیت بدنی آمریکا در سال ۲۰۰۴، از بین شش استاندارد درس تربیت بدنی، استاندارد پنجم را به نمایش رفتار فردی و اجتماعی مسئولانه اختصاص داده است که در برگرفته احترام به خود و دیگران در فعالیت های ورزشی است (رضائی نژاد و نیازی، ۱۳۸۹). علاوه بر موقعیت های ورزشی، سطوح مسئولیت پذیری افراد را در خانه و سایر کلاس های درسی نیز می توان بررسی کرد. بر این اساس، می توان پی برد دانش آموزان در چه سطحی از مسئولیت پذیری در کلاس تربیت بدنی، سایر کلاس های درسی و به ویژه در خانه قرار دارند. زیرا رشد عاطفی- اجتماعی و مسئولیت پذیری نوجوانان به همخوانی، حمایت و انطباق محیط خانواده، مدرسه و جامعه نیازمند است. بنابراین هنگامی می توان عملکرد دانش آموزان را مطلوب و مفید دانست که آن ها دانش و مهارت های اجتماعی آموخته شده را در خانه و موقعیت های دیگر زندگی بکار برند (سعادت، ۱۳۸۳، گوردن^{۱۰}، ۲۰۰۷، فریزر توماس، ۲۰۰۳). تحقیقات متفاوتی درباره رشد اجتماعی و مسئولیت پذیری به ویژه مسئولیت پذیری دانش آموزان صورت گرفته است. براین اساس، بین مسئولیت پذیری و بسیاری از خصیصه های عاطفی- اجتماعی و اخلاقی مانند نوع دوستی، انگیزه پیشرفت، کسب هویت موفق، سلامت عمومی، عزت نفس و رفتارهای مطلوب اجتماعی رابطه ای نزدیک و تنگاتنگ وجود دارد (ایمان و مرادی، ۱۳۹۰، رضائی، ۱۳۸۰، احمدی، ۱۳۹۰، سعادت ۱۳۸۳؛ هلیسون، ۲۰۱۰). همچنین، بنابراین نظر اندیشمندان و صاحب نظران، مسئولیت و آموزش مسئولیت پذیری مهم ترین وظیفه انسان هاست، وظیفه ای که از بدو تولد تا مرگ همراه افراد است و هیچ گاه جدا شدنی نیست (عابدینی، ۱۳۸۶). بر این اساس، نتایج تحقیقات لی و همکارانش (۲۰۰۸) نشان داد دانش آموزانی که مسئولیت پذیری بالایی دارند لذت بیشتری از شرکت در فعالیت های بدنی می برند. ضمناً، وزارت آموزش و پرورش کانادا (۱۹۹۵) پیشنهاد داد که از مدل TPSR در مدارس ابتدایی استفاده شود

یکی از مدل های ارزشمند برای آموزش و اندازه گیری مسئولیت پذیری، مدل مسئولیت پذیری دونالد هلیسون^۱ (۲۰۰۳) است (هلیسون ۲۰۰۳) که با توجه به ماهیت کاربردی این مدل و رابطه آن با توسعه مهارت های اجتماعی دانش آموزان، به عنوان مدل برجسته آموزشی مطرح شده است (رایت و همکاران، ۲۰۰۷). این مدل از سطوح تکاملی مسئولیت پذیری یا اهداف حیطه عاطفی تشکیل شده است. بر این اساس، پنج سطح اصلی برای ارزیابی مسئولیت پذیری افراد در نظر گرفته شده است: سطح (۱) بی مسئولیتی یا وظیفه شناسی^۲، سطح (۲) خویشتن داری یا احترام^۳، سطح (۳) مشارکت یا تلاش^۴، سطح (۴) مسئولیت فردی یا خودگردانی^۵، سطح (۵) کمک و توجه به دیگران^۶. علاوه بر این سطوح تکاملی، دو سطح کلی به نام مسئولیت پذیری فردی^۷ و مسئولیت پذیری اجتماعی^۸ نیز برای بررسی رشد اخلاقی و مسئولیت پذیری افراد وجود دارد. سطح اول یا بی مسئولیتی، دانش آموزان بی انگیزه و بی انضباط را توصیف می کند، کسانی که مسئولیت کارها و رفتار خود را به عهده نمی گیرند. مولفه های اصلی سطح دوم، خویشتن داری و احترام گذاشتن در برابر حقوق و احساسات دیگران است. سطح سوم به مشارکت، سخت کوشی و انجام درست وظایف محوله و سطح چهارم به میزان استقلال، هدفمندی و خود انضباطی دانش آموزان در انجام فعالیت هایشان اشاره دارد. سطح پنجم و بالاترین سطح، دانش آموزانی را توصیف می کند که حمایت، کمک و پشتیبانی از دیگران از ویژگی های اصلی آنان است. همچنین، دو سطح کلی مسئولیت پذیری فردی به مسئولیت فرد در قبال نیک زیستی^۹ خویش و مسئولیت پذیری اجتماعی به تعهد وی در قبال نیک زیستی دیگران مربوط می شود.

براساس این مدل هرچه دانش آموز مسئولیت پذیرتر باشد از نظر معیارهای رشد اخلاقی و اجتماعی در سطح بالاتری قرار دارد (هلیسون، ۲۰۱۰). در واقع، مدل مسئولیت پذیری هلیسون

-
- 1- Hellison model
 - 2- Irresponsibility
 - 3- Self-control / Respect
 - 4- Participation / Effort
 - 5- Self-responsibility/ Self- direction
 - 6- Helping & Caring for others
 - 7- Personal responsibility
 - 8- Social responsibility
 - 9- Well- Being

(کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس‌ها) از دیدگاه والدین و معلمان آنها وجود دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه سوم راهنمایی مدارس دولتی شهر رشت (۶۸۸۲ نفر) در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ تشکیل دادند. نمونه آماری بر اساس جدول مورگان، ۳۶۵ نفر برآورد شد که با احتمال افت نمونه پژوهش، تعداد ۴۰۰ نفر دانش‌آموز (۲۰۰ نفر ورزشکار و ۲۰۰ نفر غیر ورزشکار) به طور تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند با توجه به این که تعداد دختران و پسران در جامعه آماری مورد نظر، مشابه بود (۳۳۴۳ پسر و ۳۵۳۹ دختر) و تفاوت بسیار ناچیزی وجود داشت، بنابراین از این ۴۰۰ نفر دانش‌آموز، ۲۰۰ نفر دختر و ۲۰۰ نفر پسر بودند که با توجه به تحقیق حاضر، تعداد مساوی یعنی ۱۰۰ نفر ورزشکار و ۱۰۰ نفر غیر ورزشکار برای هر دو گروه (یا دو جنسیت) در نظر گرفته شد تا رفتار این دانش‌آموزان از نظر والدین، معلم تربیت بدنی و معلم سایر دروس آنان بررسی شود.

بنابراین، با توجه به تعداد دانش‌آموزان، نمونه والدین نیز برابر با تعداد دانش‌آموزان بود، ضمناً، ۴۴ معلم تربیت بدنی که هر کدام میزان مسئولیت‌پذیری حدوداً ۱۰ دانش‌آموز را در کلاس تربیت بدنی و ۶۹ معلم غیر تربیت بدنی که هر معلم، رفتار حدوداً ۶ دانش‌آموز را در سایر کلاس‌ها ارزیابی می‌کردند. البته، ۳۵۷ پرسشنامه از هر گروه و به طور جداگانه یعنی والدین، معلمان تربیت بدنی و معلمان سایر دروس برای بررسی‌های آماری مورد استفاده قرار گرفت. منظور از دانش‌آموز ورزشکار در این پژوهش، دانش‌آموزی است که حداقل یک سال سابقه فعالیت منظم و مستمر در یکی از رشته‌های ورزشی در باشگاه ورزشی داشته و در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ نیز به این فعالیت مستمر خود ادامه داده باشد. دانش‌آموز غیر ورزشکار به دانش‌آموزی اطلاق می‌شود که نه تنها در هیچ یک از رشته‌های ورزشی فعالیت منظم و مستمر نداشته و به تأیید معلم ورزش خود نیز در فعالیت‌های کلاس تربیت بدنی حضور فعال ندارد. ضمناً، معلمان کلاس‌های فردی هستند که به دانش‌آموزان انتخاب شده حداقل دو سال تدریس در مدرسه را داشتند و دارای شناخت کافی از آنان بودند.

در این پژوهش، برای بررسی سطوح مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان از سه پرسشنامه استفاده شد. هر سه پرسشنامه بر اساس سطوح مدل TPSR هلیسون، میزان مسئولیت‌پذیری

تا از این طریق دانش‌آموزان به دیدگاه‌های فرهنگی-فردی و اجتماعی درست و مناسب برسند (لی و همکاران، ۲۰۰۸). بر اساس این تحقیقات و مطالعات مشابه، اهمیت و نقش مسئولیت‌پذیری در ایجاد و رشد بسیاری از مهارت‌های عاطفی-اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی و همچنین جلوگیری از انحرافات اخلاقی و رفتاری کاملاً مشخص و بدیهی است. با توجه به اهمیت این موضوع در روند زندگی انسان و اهمیت توجه به نسل جوان و نوجوان که آینده‌سازان ایران هستند و پیشرفت و خودشکوفایی آنان در تمامی ابعاد زندگی حائز اهمیت است، لذا بررسی سطوح (میزان) مسئولیت‌پذیری آنان توجه بیش از پیش را می‌طلبد و بررسی سطوح مسئولیت‌پذیری ورزشکاران و غیر ورزشکاران درخور انجام تحقیقات بیشتر است. در واقع از این طریق می‌توان پاسخ داد دانش‌آموزان با شرکت در ورزش و فعالیت‌های حرکتی، در چه سطوحی از مسئولیت‌پذیری قرار می‌گیرند و نقش ورزش و فعالیت‌های حرکتی در ایجاد مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان (ورزشکار و غیر ورزشکار) به عنوان یکی از مهم‌ترین مهارت‌های اجتماعی این دوران آشکارتر می‌شود.

با توجه به این مطالب، نکته بسیار مهم این است که در اکثر تحقیقات انجام شده در مورد مسئولیت‌پذیری، مسئولیت‌پذیری افراد با روش‌های متفاوت علوم روانشناسی مثل گلاسر و غیره سنجیده شده است که هیچکدام از آنها به تربیت بدنی و فعالیت‌های حرکتی به عنوان عامل اثرگذار مستقلی برای ایجاد توسعه مسئولیت‌پذیری توجه نکرده‌اند (ایمان و مرادی، ۱۳۹۰، رضانی، ۱۳۸۰، احمدی، ۱۳۹۰، سعادت، ۱۳۸۳، کردلو، ۱۳۸۷). لذا این نیاز وجود داشت که از مدل اختصاصی TPSR هلیسون برای بررسی و ارزیابی میزان مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان در فعالیت‌های حرکتی و ورزشی استفاده شود. همچنین، از آنجاکه، خانواده و مدرسه به عنوان نهادهای مهم اجتماعی در رشد مهارت‌های اجتماعی نظیر مسئولیت‌پذیری نقش بسزایی به عهده دارند (سعادت، ۱۳۸۳، فریزر توماس، ۲۰۰۵). بر اساس نیاز فوق، هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی میزان مسئولیت‌پذیری نوجوانان ورزشکار و غیر ورزشکار شهر رشت بر اساس مدل هلیسون در سه موقعیت خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس‌های درسی مدرسه از دیدگاه والدین و معلمان آنها بود یا چه تفاوتی بین سطوح مسئولیت‌پذیری نوجوانان ورزشکار و غیر ورزشکار شهر رشت در خانه و مدرسه

از مجموع ۳۵۷ نفر دانش آموزان، ۱۷۵ دختر (۴۹٪) و ۱۸۲ پسر (۵۱٪) در پژوهش حاضر شرکت کردند. از این تعداد، ۱۹۴ نفر (۵۴/۳٪) ورزشکار و ۱۶۳ نفر (۴۵/۷٪) غیر ورزشکار بودند. همچنین ۵۰ درصد از دانش آموزان ورزشکار، بین ۲-۴ سال سابقه فعالیت ورزشی مستمر در باشگاه های ورزشی داشتند. تعداد مادران شرکت کننده (۵۹/۹٪) و بیشتر از تعداد پدران بود و بیش از ۴۵٪ از والدین، دارای مدرک تحصیلی دیپلم و تعداد بسیار کمی از آنان (۱۱٪) آنان تحصیلات بالاتر (لیسانس و بالاتر) داشتند.

ضمناً، تعداد معلمان زن و مرد تربیت بدنی باهم برابر (جمع ۴۴ نفر) و تعداد معلمان زن و مرد غیر تربیت بدنی تقریباً برابر (کل ۶۹ نفر) بود و بیش از ۷۰٪ هر دو گروه از معلمان (تربیت بدنی و سایر کلاس ها)، تحصیلات لیسانس داشتند. علاوه، بیش از ۹۰٪ معلمان تربیت بدنی و غیر تربیت بدنی دارای حداقل دو سابقه تدریس متوالی در مدارس را داشتند و بنابراین دارای شناخت کافی از دانش آموزان بودند.

مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان از دیدگاه والدین نشان داد بین سطوح بی مسئولیتی، احترام و خودگردانی و همچنین سطوح مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار تفاوت معنی داری وجود دارد (۰/۰۵ < p). البته بین سطوح تلاش و کمک و توجه به دیگران در ورزشکاران و گروه غیر ورزشکار تفاوت معنی داری وجود نداشت (جدول ۱).

دانش آموزان را در سه موقعیت خانه، کلاس تربیت بدنی و کلاس درس می سنجند. همچنین برای هر کدام از این پرسشنامه ها یک پرسشنامه اطلاعات جمعیت شناختی استفاده شد. مبنای اصلی این پرسشنامه ها، پرسشنامه استاندارد PSRQ رایت و همکاران (۲۰۰۸) بود. این پرسشنامه، از ۱۴ سوال با مقیاس ۶ ارزشی لیکرت در پیوستاری از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۶ (کاملاً موافقم) طراحی شده است. همچنین، در مورد هر سه پرسشنامه، سطح بی مسئولیتی به سطوح پرسشنامه PSRQ اضافه گردید. هر سه پرسشنامه برای بررسی روایی صوری و محتوایی در اختیار ۱۵ نفر از صاحب نظران و اساتید مدیریت ورزشی و روان شناسی و ۵ نفر از کارشناسان و معلمان خبره آموزش و پرورش قرار گرفت و پایایی پرسشنامه های مسئولیت پذیری دانش آموزان در خانه ($\alpha = ۰/۷۲$)، در کلاس تربیت بدنی ($\alpha = ۰/۸۶$) و در سایر کلاس ها ($\alpha = ۰/۹۰$) با روش آلفای کرونباخ تایید شد. به منظور تجزیه و تحلیل آماری و آزمون فرضیه های پژوهش از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ استفاده شد. برای تعیین چگونگی توزیع داده های پژوهش از آزمون کالموگروف- اسمیرنوف یک گروهی و در تحلیل فرضیه های پژوهش به دلیل غیر طبیعی بودن توزیع داده ها از روش های آماری یومن ویتنی در سطح معنی داری $P \leq ۰/۰۵$ مورد استفاده قرار گرفت.

یافته های پژوهش

جدول ۱. مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه والدین

سطوح مسئولیت پذیری	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون U- مان ویتنی	
				Z محاسبه شده	سطح معنی داری
بی مسئولیتی	ورزشکار	۲/۱۰	۱/۰۲	-۲/۹۶۸	۰/۰۰۳*
	غیر ورزشکار	۲/۴۲	۱/۰۹		
احترام	ورزشکار	۵/۱۱	-۰/۷۸	-۲/۲۰۶	۰/۰۲۷*
	غیر ورزشکار	۴/۹۲	-۰/۸۳		
تلاش	ورزشکار	۴/۶۴	-۰/۸۸	-۰/۹۴۳	۰/۳۴۶
	غیر ورزشکار	۴/۵۵	-۰/۹۱		
خودگردانی	ورزشکار	۵/۱۶	-۰/۸۳	-۳/۷۰۲	۰/۰۰۱*
	غیر ورزشکار	۴/۸۳	-۰/۸۸		
کمک و توجه به دیگران	ورزشکار	۵/۰۶	-۰/۷۳	-۱/۴۶۴	۰/۱۴۳
	غیر ورزشکار	۴/۹۰	-۰/۸۶		
مسئولیت پذیری فردی	ورزشکار	۴/۹۰	-۰/۷۶	-۲/۸۰۸	۰/۰۰۵*
	غیر ورزشکار	۴/۶۹	-۰/۷۷		
مسئولیت پذیری	ورزشکار	۵/۰۸	-۰/۶۸	-۲/۲۳۲	۰/۰۲۶*

اجتماعی	غیر ورزشکار	۴/۹۱	۰/۷۴
---------	-------------	------	------

*در سطح $p \leq 0/05$ معنی دار است.

تمام سطوح مسئولیت پذیری یعنی سطح بی مسئولیتی، احترام، خودگردانی، کمک و توجه به دیگران و همچنین مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی با دانش آموزان غیر ورزشکار تفاوت معنی داری داشتند ($P < 0/05$) (جدول ۲).

به طور کلی، با توجه به نتایج جدول (۱)، از دیدگاه والدین، میزان مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار در تمامی سطوح مسئولیت پذیری از دانش آموزان غیر ورزشکار بیش تر است. همچنین نمرات مربوط به سطح بی مسئولیتی آنان از دانش آموزان غیر ورزشکار به طور معنی داری پایین تر است. از دیدگاه معلمان تربیت بدنی، دانش آموزان ورزشکار از نظر

جدول ۲. مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه معلمان تربیت بدنی

سطوح مسئولیت پذیری	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	Z محاسبه شده	سطح معنی داری
بی مسئولیتی	ورزشکار	۱/۷۳	۰/۷۷	-۱۱/۰۰۵	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۲/۹۰	۰/۹۴		
احترام	ورزشکار	۵/۳۶	۰/۸۱	-۷/۰۳۶	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۴/۵۰	۱/۲۴		
تلاش	ورزشکار	۴/۸۴	۰/۸۸	-۱۴/۵۱۸	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۲/۶۴	۰/۹۹		
خودگردانی	ورزشکار	۴/۹۰	۰/۷۶	-۱۳/۷۱۸	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۱۷	۰/۹۸		
کمک و توجه به دیگران	ورزشکار	۴/۹۳	۰/۸۱	-۱۲/۳۴۹	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۴۸	۰/۹۳		
مسئولیت پذیری فردی	ورزشکار	۴/۸۸	۰/۷۸	-۱۴/۴۵۳	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۲/۹۰	۰/۹۱		
مسئولیت پذیری اجتماعی	ورزشکار	۵/۱۴	۰/۷۵	-۱۰/۵۳۰	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۹۸	۱/۰۱		

*در سطح $p \leq 0/05$ معنی دار است.

نمرات مربوط به سطح بی مسئولیتی آنان از دانش آموزان غیر ورزشکار پایین تر است.

اطلاعات جدول (۲)، نشان می دهد میزان مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار در کلاس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان تربیت بدنی از دانش آموزان غیر ورزشکار بیش تر است. ضمناً،

جدول ۳. مقایسه سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار از دیدگاه معلمان سایر دروس

سطوح مسئولیت پذیری	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	Z محاسبه شده	سطح معنی داری
بی مسئولیتی	ورزشکار	۲/۴۴	۱/۱۷	-۳/۳۲۶	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۲/۸۹	۱/۳۱		
احترام	ورزشکار	۴/۹۹	۰/۹۳	-۳/۹۳۸	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۴/۵۶	۱/۱۵		
تلاش	ورزشکار	۴/۶۲	۱/۰۸	-۳/۱۶۷	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۷۸	۱/۲۹		
خودگردانی	ورزشکار	۴/۷۸	۱/۰۱	-۶/۵۲۹	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۹۶	۱/۲۲		
کمک و توجه به	ورزشکار	۴/۷۳	۰/۹۳	-۶/۴۵۷	* ۰/۰۰۱
	غیر ورزشکار	۳/۹۶	۱/۲۲		

			۱/۰۵	۴/۰۱	غیر ورزشکار	دیگران
			۰/۹۸	۴/۷۱	ورزشکار	مسئولیت پذیری
	۰/۰۰۱ *	-۶/۵۷۳	۱/۲۲	۳/۸۷	غیر ورزشکار	فردی
			۰/۸۷	۴/۸۶	ورزشکار	مسئولیت پذیری
	۰/۰۰۱ *	-۵/۵۷۲	۱/۰۲	۴/۲۷	غیر ورزشکار	اجتماعی

برنامه های تربیت بدنی را ضعیف می دانند. در واقع، تحقیقات نشان داده اند که ورزش همیشه بر سلامت روانی و اجتماعی اثر مثبتی ندارد و می تواند دارای آثار سوء باشد. البته باید بیان کرد که آثار مثبت ورزش و تربیت بدنی برای رشد اجتماعی-اخلاقی افراد بسیار بالاتر از نتایج منفی آن است (فریزر توماس و همکاران، ۲۰۰۵، گوردن، ۲۰۰۷). به طور کلی، شرکت در هر فعالیت فردی و گروهی بر جسم و روان اثر می گذارد و اگر آن فعالیت فرح بخش، مهیج، دارای جنب و جوش و حس رقابت سازنده مانند فعالیت های سالم ورزشی باشد، مسلماً آثار مطلوبی بر ابعاد روانی و اجتماعی فرد می گذارد (احمدی و همکاران، ۱۳۸۴). همچنین به نظر می رسد عواقب منفی در زمینه ورزش حرفه ای و قهرمانی بیشتر باشد. در این سطح از برنامه های ورزشی، به دلیل اهمیت کسب پیروزی و جلوگیری از شکست و باخت در مسابقات، در بسیاری از موارد به اصول اخلاقی توجه چندانی نشده است و حتی این ارزش ها نادیده گرفته می شوند. با توجه به روند کنونی در این ورزش ها، ارزش های اخلاقی در آنها رو به افول است (طالبیان نیا و همکاران، ۱۳۸۷).

نتایج این پژوهش نشان داد سطح اول یا بی مسئولیتی دانش آموزان ورزشکار به طور معنی داری پایین تر بود. این یافته بدان معنی است که بی انگیزگی، عدم قبول مسئولیت، رفتارهای پرخاشگرانه و بی انضباطی ورزشکاران به مراتب پایین تر از غیر ورزشکاران و افراد غیر فعال است. تحقیقات متعدد بر نقش ورزش و فعالیت های حرکتی بر توسعه تعهد و وظیفه شناسی در فعالیت ها، جلوگیری از انحرافات رفتاری و اخلاقی تاکید کرده اند (یگانه و همکاران، ۱۳۹۱؛ اتقیاء، ۱۳۸۴). به عقیده هلیسون (۲۰۱۰)، چن و همکاران (۲۰۱۰) و یگانه (۱۳۹۱) ورزش باعث ثبات عاطفی- رفتاری و رشد رفتار های اجتماعی و اخلاقی مثبت می شود. ضمناً، سطح احترام در ورزشکاران به طور معنی داری بالاتر از گروه غیر ورزشکار بود. یعنی ورزشکاران دارای خود کنترلی یا خویشتن داری بالاتر و مدارا و سازش بیش تر با دیگران هستند و برای حقوق و احساسات سایرین احترام و ارزش قائلند. این نتایج با یافته های

اطلاعات جدول (۳)، نشان می دهد از دیدگاه معلمان سایر دروس نیز دانش آموزان ورزشکار از نظر تمام سطوح مسئولیت پذیری با دانش آموزان غیر ورزشکار تفاوت معنی داری داشتند ($P < 0/05$). میزان مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار در سایر کلاس های درسی از دیدگاه معلمان آنان، از دانش آموزان غیر ورزشکار بیش تر است و نمرات مربوط به سطح بی مسئولیتی آنان از دانش آموزان غیر ورزشکار پایین تر است.

بحث و نتیجه گیری

تحلیل یافته های پژوهش از سه دیدگاه والدین، معلمان تربیت بدنی و معلمان سایر دروس (غیر تربیت بدنی)، نشان داد بین سطوح مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار در خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس های درسی تفاوت وجود دارد. این تفاوت ها، از دیدگاه والدین (بجز در دو سطح تلاش و کمک به دیگران)، معلمان تربیت بدنی و معلمان کلاس معنی دار است. در واقع، میزان مسئولیت پذیری دانش آموزان ورزشکار از دانش آموزان غیر ورزشکار بالاتر است. ورزشکاران از نظر سطوح پنجگانه اصلی مسئولیت پذیری یعنی احترام، تلاش، خود گردانی، کمک و توجه به دیگران و همچنین دو سطح کلی مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی از گروه غیر ورزشکار بالاتر و از نظر سطح بی مسئولیتی از آنان پایین تر بودند. این یافته ها با نتایج پژوهش هلیسون و همکاران (۲۰۱۰)، رایت و همکاران (۲۰۰۸)، سینگر و سینگر (۲۰۰۶)، سیلوا (۱۹۸۴)، استفان (۱۹۸۸)، نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) و نریمانی (۱۳۸۵) کاملاً همخوانی دارد. بر اساس یافته های این تحقیقات، مشارکت در فعالیت های ورزشی نقش چشم گیری در افزایش مسئولیت پذیری افراد دارد و ورزشکاران میزان مسئولیت پذیری بالاتری نسبت به افراد غیر ورزشکار دارند.

از طرف دیگر، یافته های پژوهش حاضر با تحقیقات رضانی نژاد (۱۳۷۲)، لیکر (۲۰۰۰) و هارتمن (۲۰۰۳) همخوانی ندارد. این محققان، آثار اجتماعی شدن و رشد اخلاقی در ورزش و

آنان در هنگام اجرای فعالیت‌های مختلف با توانایی‌های خویش بیش‌تر آشنا شده و روحیه استقلال و اعتماد به نفس خویش را تمرین می‌کند. از طرف دیگر، در مورد دانش‌آموزان غیر ورزشکار باید بیان نمود افرادی که تمایل کم‌تری به شرکت در فعالیت‌های ورزشی دارند، از بسیاری از فواید ورزش در رشد اجتماعی بی‌بهره خواهند ماند (لی و همکاران، ۲۰۰۸).

سطح‌نهایی یا سطح‌کمک و توجه به دیگران که بالاترین سطح تکاملی مسئولیت‌پذیری است در ورزشکاران به مراتب بالاتر از غیر ورزشکاران بود. بر این اساس، دانش‌آموزان حمایت و توجه بیش‌تری نسبت به سایرین از خود نشان می‌دهند. آنها نه تنها در قبال بهزیستی خود، بلکه در برخورد با دیگران نیز احساس مسئولیت می‌کنند. مطالعات هلیسون و والش (۲۰۰۲)، سیلوا (۱۹۸۴)، نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) و مارتینیک (۲۰۰۳) نشان می‌دهد ورزشکاران در خصوصیات همدلی، تعامل اجتماعی، کار گروهی، رفتارهای نوع دوستانه و مردم‌آمیزی بسیار موفق‌تر از غیر ورزشکاران رفتار می‌کنند. بر کسی پوشیده نیست که ورزش و فعالیت‌های بدنی منظم و مستمر تاثیر چشم‌گیری در ایجاد و رشد ارزش‌های اخلاقی و رفتارهای انسان دوستانه دارد. از دیدگاه روانشناسان، رفتار اخلاقی رفتاری است که هنجارها و ارزش‌های جامعه و گروه را مورد تایید قرار دهد و سبب به کمک به دیگران شود (نوفرستی و همکاران، ۱۳۸۹، مارتینیک، ۲۰۰۳، سیلوا، ۱۹۸۴).

همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد سطوح مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار در خانه، کلاس تربیت بدنی و سایر کلاس‌های درسی، به طور معنی‌داری بالاتر از دانش‌آموزان غیر ورزشکار است. این نتایج با تحقیقات رایب و همکاران (۲۰۰۸)، نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) و امیر تاش (۱۳۸۵) همخوانی دارد. در واقع این تحقیقات نشان دادند که ورزشکاران هم از نظر خصوصیات فردی و هم اجتماعی در سطح بالاتری نسبت به افراد غیر ورزشکار و غیر فعال قرار دارند. به نظر می‌رسد حضور مستمر و منظم افراد در برنامه‌های ورزشی علاوه بر آنکه می‌تواند در ویژگی‌های فردی آنان اثر گذار باشد و باعث بهبود در کنترل خلق و خو، رفتار فردی، مسئولیت فردی و خصوصیات از این قبیل شود می‌تواند زمینه‌ساز روابط اجتماعی مثبت، تعاملات اجتماعی بالاتر، برون‌گرایی، بهبود و افزایش حس همدردی و دلسوزی آنان شود و در بعد اجتماعی آنان نیز تاثیر چشم‌گیری داشته باشد (اتقیاء، ۱۳۸۴، یگانه و حسین‌خانزاده، هلیسون و

تحقیقات سیلوا (۱۹۸۴)، مارتینیک (۲۰۰۳) و نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی دارد. بر اساس این تحقیقات، از مهم‌ترین آثار اجتماعی ورزش می‌توان رشد شخصیت اجتماعی افراد، احترام به قوانین، درک و انتقال ارزش‌های اجتماعی، ثبات رفتاری، سازگاری با دیگران و قانونمندی نام برد.

سطح سوم مسئولیت‌پذیری یا سطح تلاش نیز در ورزشکاران به طور معنی‌داری بالاتر بود. در واقع انسان بی‌مسئولیت کسی است که خود را از تلاش‌های خسته‌کننده نجات می‌دهد و برای رسیدن به اهداف خویش انگیزه و تمایل کافی برای مواجه با مشکلات و چالش‌های هر چند ناچیز پیش رو در وظایف محوله اش را ندارد (عابدینی، ۱۳۸۶). نمرات دانش‌آموزان ورزشکار نشان داد آنان به مراتب از افراد غیر ورزشکار و غیر فعال، مشارکت و تلاش بیش‌تر و به ویژه سخت‌کوشی بالاتری از خود در انجام فعالیت‌هایشان نشان دادند. این یافته‌ها با نتایج تحقیقات استفان (۱۹۸۸) و نریمانی (۱۳۸۵) همخوانی دارد. مارتینیک (۲۰۰۳) بیان می‌کند ورزشکاران با شرکت فعال در فعالیت‌های ورزشی فرصت روبه‌رو شدن با چالش‌ها و موانع را تجربه می‌کنند و سخت‌کوشی، ایستادگی و پشتکار آنان از این طریق پرورش می‌یابد و زمینه‌ای برای تقویت این مهارت‌های ارزشمند در سایر موقعیت‌های زندگی برای آنان فراهم می‌شود. ضمناً تلاش و پایبندی آنان نه تنها در کلاس‌های تربیت بدنی، بلکه در سایر کلاس‌های درسی و همچنین در محیط خانواده به خوبی مشخص و آشکار است. که در این زمینه، نریمانی (۱۳۸۵) بیان کرد دانش‌آموزان ورزشکار از پیشرفت تحصیلی بالاتری نسبت به گروه غیر ورزشکار برخوردارند. البته این تفاوت از دیدگاه والدین معنی‌دار نبود. شاید وظایف محوله در خانه به دلیل متفاوت بودن و اختیاری و باب طبع بودن نسبت به وظایف درسی و ورزشی دانش‌آموزان غیر ورزشکار، برایشان رضایت بخش‌تر است. در نتیجه تلاش بیش‌تری در جهت انجام آن از خود نشان می‌دهند.

دانش‌آموزان ورزشکار از نظر چهارمین سطح مسئولیت‌پذیری یا سطح خودگردانی نیز به طور معنی‌داری نمرات بالاتری از هر سه دیدگاه و در هر سه موقعیت خانه، کلاس تربیت بدنی و کلاس درس داشتند. بنابراین آنان از نظر قدرت تصمیم‌گیری، استقلال، پیشرفت در کارها، تنظیم اهداف و رفتار هدفمند که مولفه‌های اصلی این سطح می‌باشند در سطح بالاتری هستند. این نتایج با یافته‌های استفان (۱۹۸۸) و نوفرستی و همکاران (۱۳۸۹) همخوانی دارد. احتمالاً، شرکت منظم و مستمر در برنامه‌های ورزشی به ورزشکاران هویتی می‌بخشد که از آنان افرادی مصمم، دارای استقلال رای، کوشا و خلاق می‌سازد.

والش^۱، ۲۰۰۲، واتسون^۲ و همکاران، ۲۰۰۳). در واقع، ورزش پدیده ای است چند وجهی که ارزش ها و انتظارات را به تدریج تغییر می دهد. ورزش نه تنها در سازگاری شخصی و بلکه در سازگاری اجتماعی افراد مشارکت کننده، دخیل است (نوفرستی و همکاران، ۱۳۸۹).

هدف اصلی تربیت بدنی و فعالیت های ورزشی سالم توسعه و تکامل رفتارآدمی در تمامی ابعاد فردی و اجتماعی آن است. بنابراین نوجوانان علاوه بر برخورداری از ثبات فردی (رشد فردی)، اگر بخواهند در این دنیا که تغییرات بسیار سریع را پشت سر می گذارند به ثبات اجتماعی برسند، نیازمند یادگیری همکاری، حمایت و کمک به دیگران هستند (هلیسون ، ۱۹۸۵). بنابراین پیشنهاد می شود که معلمان تربیت بدنی و ورزش ابعاد تربیتی و اهداف مختلف حیطه عاطفی را در برنامه های خود مورد توجه قرار دهند و در این زمینه با والدین و دیگر همکاران مدرسه در ارتباط باشند. البته با توجه به محدودیت های پژوهشی، باید بتوان سایر ابعاد رشد عاطفی دانش آموزان را تفکیک و قابل اندازه گیری کرد تا در تحقیقات نیمه تجربی و در رشته های ورزشی مختلف و سطوح متفاوت قهرمانی مورد استفاده قرار گیرد.

1- Walsh
2- Watson

منابع

- انتقیا، ناهید (۱۳۸۴). «نقش فعالیت های ورزشی در پیشگیری و مقابله با انحرافات اخلاقی و اجتماعی جوانان ایرانی». مجله نیرو و نشاط، ص ۳۰-۴۸.
- احمدی، سیروس (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و نوع دوستی». مجموعه مقالات همایش ملی مسئولیت پذیری اجتماعی جوانان، پژوهشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز.
- احمدی، عزت الله؛ شیخ عزیزاده، سیاوش؛ شیر محمد زاده، محسن (۱۳۸۴). «بررسی آزمایشی تاثیر ورزش بر سلامت روانی دانشجویان». حرکت، شماره ۲۸، ص ۱۹-۲۹.
- امیر تاش، علی محمد؛ سبحانی نژاد، مهدی؛ عابدی، احمد (۱۳۸۵). «مقایسه رشد اجتماعی دانش آموزان ورزشکار و غیر پسر ورزشکار دوره راهنمایی تحصیلی». فصلنامه المپیک، سال چهاردهم، شماره ۲، ص ۵۳-۶۱.
- ایمان، محمدتقی؛ مرادی، گلرادی، گلرادی (۱۳۹۰). «بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و رفتارهای مطلوب اجتماعی جوانان». مجموعه مقالات همایش ملی مسئولیت پذیری اجتماعی جوانان، پژوهشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز.
- برک، لورای (۱۳۸۶). «روانشناسی رشد (از نوجوانی تا پایان زندگی)». ترجمه یحیی سید محمدی، نشر ارسباران.
- رمضانی دیسفانی، علی (۱۳۸۰). «اثربخشی آموزش مسؤالیته پذیری به شیوه گلاس بر کاهش بحران هویت دانش آموزان مقطع متوسطه شهر اصفهان». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه اصفهان، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- رمضانی نژاد، رحیم (۱۳۹۰). «تربیت بدنی در مدارس». چاپ ششم، انتشارات سمت، فصل ده، ص ۲۳۱-۲۴۰.
- رمضانی نژاد، رحیم؛ نیازی، سید محمد (۱۳۸۹). «اهداف، استانداردها و محتوای درس تربیت بدنی در مدارس». انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، چاپ اول.
- سعادت‌ی شامیر، ابوطالب (۱۳۸۳). «بررسی ارتباط بین سبک های هویت روانسنجی (اطلاعاتی، هنجاری، سردرگمی / اجتنابی) با سلامت عمومی و مسئولیت پذیری در دانشجویان دانشگاه های تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- طالبیان نیا، حسین؛ مظفری، امیراحمد؛ مرتضائی، بهزاد (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت توسعه رفتار اخلاقی در ورزش قهرمانی کشور و ارائه راهکار». حرکت، شماره ۳۷، ص ۱۷۱-۱۹۱.
- عابدینی، احمد (۱۳۸۶). «فرزندان و مسئولیت پذیری سیاسی و اجتماعی». تهران: انتشارات عابد.
- کردلو، منیره (۱۳۸۷). «بررسی عوامل موثر بر مسئولیت پذیری نوجوانان دبیرستانی در خانه و مدرسه». مجله رشد مشاور مدرسه، دوره ۴، شماره ۱، ص ۴-۱۱.
- گودرزی، محمود، اسلامی، ایوب، علی دوست قهفرخی، ابراهیم (۱۳۹۴). «شناسایی عوامل موثر بر توسعه فرهنگ ورزش همگانی از طریق سیمای جمهوری اسلامی ایران». پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی، سال چهارم، شماره ۳ (۱۵ پیاپی)، ص ۱۱-۲۷.
- نریمانی، محمد؛ ابوالقاسمی، عباس؛ برهمند، اوشا؛ زرار، محمد امین (۱۳۸۵). «مقایسه سر سختی روانشناختی، سبک های تفکر، مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار». پژوهش در علوم ورزشی، شماره یازدهم، ص ۵۹-۷۷.
- نوفرستی، اعظم؛ حمیدپور، حسن؛ دروگر، خدیجه (۱۳۸۹). «مقایسه ویژگی های شخصیتی دانش آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار». فصلنامه روان شناسی کاربردی، شماره ۲، ص ۸۷-۱۰۰.
- یگانه، طیبه؛ حسین خانزاده، عباسعلی (۱۳۹۱). «بررسی مقایسه ای مشکلات رفتاری کودکان ورزشکار و غیر ورزشکار». مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، شماره ۱۷، ص ۱۷-۲۹.

REFERENCES

- Andre, M.H. (2010). "Analyzing the learning of the taking personal and social responsibility model within a new physical education undergraduate degree program in El Salvador". Master degree thesis, Faculty of applied health science, Brock university.
- Chen, S.; Snyder, S. & Magner, M. (2010). "The effects of sport participation on student-athletes' and non-athlete students' social life and identity". Journal

- social responsibility to intrinsic motivation in urban physical education". *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 167-178.
- Martinek, T.(2003). "Enhancing positive youth development through sport". Paper presented at the Greek Forum Minutes College Of Physical Education, 31 May - 1 June 2003, Greece.
 - Metzler, M. (2007). "Looking for (and finding) modern day pioneers in kinesiology and physical education in higher education". *Quest*, 59(3), 288-297.
 - Silva III, J. M. (1984). "The status of sport psychology: A national survey of coaches". *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 55(7), 46-49.
 - Singer, J.L. & Singer, D.G. (2006). "Preschoolers' imaginative play as precursor of narrative consciousness". *Imagination, Cognition and Personality*, 25(2), 97-117.
 - Stephens, T. (1988). "Physical activity and mental health in the United States and Canada: evidence from four population surveys". *Preventive medicine*, 17(1), 35-47.
 - Vidoni, C. (2005). "The effects of fair play instruction on 8th -grade physical education students". PhD thesis (the Degree Doctor of Philosophy) The Ohio State University .
 - Wright, P.M. & Burton, S. (2008). "Implementation and outcomes of a responsibility-based physical activity program integrated into an intact high school physical education class". *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 138-154.
 - Wright, P.M.; Rukavina. P.B.; Li ,w.; pickering, M. (2007). "Measuring students' perceptions of personal and social responsibility and its relationship to of Issues in Intercollegiate Athletics, 3, 176-193.
 - Fraser-Thomas, J.L.; Cote, J.& Deakin, J. (2005). "Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development". *Physical Education & Sport Pedagogy*, 10(1): 19-40.
 - Gordon, B. (2007). "An examination of the responsibility model in a New Zealand secondary school physical education program". PhD thesis, Massey university, palmerston, newzealand.
 - Hartman, D. (2003). "Theorizing sport as social intervention: A view from the Grassroots". *Quest*, 55(2), 118-140.
 - Hellison, D. & Walsh, D. (2002). "Responsibility-Based Youth Programs Evaluation: Investigating the Investigators". *Quest*, 54(4), 292-307 .
 - Hellison, D. (2003). "Teaching responsibility through physical activity". Champaign, IL: Human Kinetics.
 - Hellison, D. (2010). "Teaching personal and social responsibility through physical activity". Champaign, IL: Human Kinetics Publishers.
 - Hellison, D.R. (1985). "Goals and strategies for teaching physical education". Champaign, IL: Human kinetics.
 - Laker, A. (2000). "Beyond the boundaries of physical education". London; New York: RoutledgeFalmer.
 - Lewis, T.J.; Sugai, G. & Colvin, G. (1998). "Reducing problem behavior through a school-wide system of effective behavioral support: Investigation of a school-wide social skills training program and contextual interventions". *School Psychology Review*, 27(3), 446-459.
 - Li, w.; Wright, P.M.; Rukavina, P.B.; pickering, M. (2008). "Measuring students perceptions of personal and

enjoyment in urban physical education".
American Educational Research
Association, 2007 Conference
Proceedings, AERA National Conference,
Chicago, April 9-13.